

Hosianna

av Gustaf Fröding

Görer portarna höga och dörrarna vida
och häng slingor och grönt över ringmuren din!
Dotter Sion, ståt upp, att din konung må rida
som en ärones konung,
en ärones konung,
som en ärones konung må draga därin!

Låter harporna ljuda, basunerna stöta
och lägg kläder och palmer för konungens fot!
Låt ditt folk strömma ut att sin härskare möta
under glädje och gamman,
glädje och gamman,
under gamman och fröjd gå sin konung emot!

Bortom skyn är hans rike av vin och av honung,
bortom skyn är hans härskarors vapendån.
Han är kärlekens konung och frihetens konung
— klinge högt: Hosianna!
högt: Hosianna!
klinge högt: Hosianna, Davids son!

KUSTBON

Organ för Estlandssvenskarna i Sverige.

Utgiven av Svenska Odlingens Vänner bland
estlandssvenskar i Sverige.

Ansvarig utgivare: *Manfred Nyman.*

Redaktör: *Edvin Lagman.*

Red.sekr.: *Olle Lindström.*

Red. och Exp.: Tunnelgatan 23, 3 tr., Stockholm,
tel. 11 35 00.

Kustbons postgiro: 19 72 07.

Utkommer 1949 med sex nummer.

Prenumerationspris 1949 3: — kr.

Annonspris: 1/1 200:—, 1/2 115:—, 1/4 60:—,
1/8 35:—

Förlovnings-, vigsel- och födelseannonser 5 kr.

Dödsannonser 15 kr.

Härnösand 1949. Härnösands Boktryckeri Aktiebolag

Innehåll

De estlandssvenska samlingarna i Nordiska Museet av Ilmar Talve	3
Prolog av A. Samberg	5
Skott i gryningen av G. Falk	7
En liten tavla av A. Samberg	8
Brev från tropiska vatten av E. Schmidt	9
Korsord	10
Familjenytt	11

Till läsekretsen

Åter närmar sig årets kretslopp sin fullbordan. I dessa ögonblick, då tiden liksom står stilla, innan den vänder och glider tillbaka mot ljuset, brukar man ofrivilligt ägna en tanke åt det gångna, samtidigt som man med undran och spänning blickar den nya ljusnande tiden an.

De flesta estlandssvenskar har nu varit bosatta i Sverige i mer än fem år. Den första överraskningen inför det nya har kanske hos många efterträtts av viljan att helt anpassa sig efter rådande förhållanden utan att skilja på gott och ont. Det specifikt estlandssvenska andliga arvet har kanske mångenstädes ansetts för något man inte bör hålla på längre och har måhända även bemötts med någon ringaktning efter det i många avseenden överväldigande mötet med gamla kära Sverige. Nu har vi väl dock hunnit det stadium, då vi ganska nyktert kan betrakta omvärlden och vår egen ställning i den, och jag tror, att vi nu — även om vi kanske aldrig formulerat det i ord — kommit till insikt om att det äkta och lödiga hos människan på ett mycket intimt sätt hänger samman med hemmet, hembygden, hemmamålet, traditionen och *vördraden* inför dessa. Detta framträder särskilt starkt mot bakgrunden av åtminstone i viss mån väsensskilda förhållanden. Denna aktning för en andlig arvedel behöver ej — och får ej — innesluta förakt för andliga egen-

arter, som har sin upprinnelse i annan miljö och därför bär annan prägel. Psykologerna säger, att människan är en produkt av arvsanlag och miljö. Vårt arv är svenskdomen, vår barndoms miljö som gav oss sin daning är Estlands svenskbygd. Och att förneka det som framsprungit ur denna förening, vore att förneka sig själv.

Vad jag här sagt ställer naturligtvis icke estlandssvenskarna i opposition mot den nya miljön. Tvärtom — människan är bäst, när hon är sig själv och kan då göra sin insats även i en omgivning som kanske i mångt avseende är av annan karaktär.

Estlandssvenskarnas tidning Kustbon har tagit till sin uppgift att så länge det är nödvändigt vidmakthålla traditioner, minnen och kulturarv från hemorterna. Dessa faktorer är nödvändiga för att den generation, som vuxit upp därborta, skall vara andligen fullvärdig.

När jag nu efter tre års mödosamt men framför allt glädjerikt arbete lägger redaktörens blåpena tillbaka på S. O. V:s styrelses bord, vill jag av hjärtat tacka läsekrets och medarbetare för hjälp, förståelse och uppmuntran, och jag hoppas, att den tanke, som ligger bakom Kustbon skall vara sann och visa sig fruktsam, oss allom till glädje och båtad nu och i framtiden.

Och slutligen vill jag önska Eder alla En Glad Jul och Ett Lyckosamt Nytt År.

Edvin Lagman.

Estlandssvenskt diamantbröllop

Makarna *Hans* och *Maria Broman*, född Ahlqvist, firade den 23 juni i år sitt diamantbröllop i Aspudden. Makarna sammanvigdes i Ormsö kyrka för 60 år sedan av pastor Alex. Nordgren.

Under sitt långa och lyckliga äktenskap har paret fött och uppfostrat tre söner, som alla äro bosatta i Stockholm. Av dessa är sonen *Lars* verksam på Kommittén för estlandssvenskarnas expedition.

Den alltid vänlige och hjälpsamme *Hans Broman* fyllde den 21 oktober 81 år. Han kan fortfarande glädja sig åt en god hälsa och har t. o. m. kunnat bereda sig en liten extrainkomst genom arbete på en närbelägen gård. Vid sidan om sitt värv som hemmansägare och skutskeppare har *Hans Broman* under åren 1916—1923 innehaft det kommunala förtroendeuppdraget som "rätsman" på Ormsö.

Hustrun *Maria* fyller den 19 december 81 år och har trots sin höga ålder ett sällsynt gott minne. Det är en fröjd att få höra henne plocka fram sina detaljerade minnen från svunna tiders Ormsö och från den tid hon gick i skola hos missionär *Österblom* i Hullo.

Släkt och vänner önska jubilarerna ännu många gemensamma lyckliga år.

M. N.

Hur kom de estlandssvenska samlingarna i Nordiska Museet till?

Av mag. phil. ILMAR TALVE

Nordiska Museet i Stockholm äger ett ganska stort antal (c:a 1500) föremål, som har insamlats bland estlandssvenskarna under årens lopp. För jämförelses skull kan omnämnas, att Finska Nationalmuseet i Helsingfors har en estlandssvensk samling på c:a 700 föremål. Dessa olika föremål i Nordiska Museet, dräkter, redskap, möbler etc. har insamlats från alla estlandssvenska områden — särskilt kan omnämnas intendent Ernst Kleins stora samlingar från Runö 1922—23 och rektor Per Söderbäck's samlingar från Stora och Lilla Rågö 1926—30.

Nordiska Museets intresse för estlandssvenskarna har dock äldre anor än vad dessa sistnämnda årtal anger. Nordiska Museet grundades 1872 av Artur Hazelius och från samma år kan vi också räkna med museets intresse för estlandssvenskarna. Artur Hazelius, som är en av de märkligaste gestalterna i svensk kulturhistoria, satte från början som sitt mål att i sitt nya museum presentera föremål från alla skandinaviska folkspillror. Estlandssvenskarna tillhörde sålunda från första början hans insamlingsprogram. Detta förutsätter naturligtvis, att estlandssvenskarna och deras ålderdomliga kultur och levnadsvanor måste ha varit bekanta för rikssvenskarna.

Vi skall därför kasta en blick på litteraturen om estlandssvenskarna före Artur Hazelius' verksamhet. Vid vilken tidpunkt estlandssvenskarna blev närmare kända av svensk publik kan dock inte så lätt avgöras. Det har inte utforskats, i vilken utsträckning de drog till sig de svenska myndigheternas uppmärksamhet redan under Estlands svenska tid åren 1561—1721. I alla händelser finns mindre notiser om estlandssvenskar hos olika äldre historiska och topografiska författare som t. ex. Hupel, Kohl o. a. Det första större arbetet beträffande estlandssvenskarna utgavs av f. d. pastorn på Runö F. J. Ekman 1847 i Tavastehus, Finland och hette "Beskrifning om Runö i Liffland." Redan fem år senare skriver en svensk journalist ganska utförligt om estlandssvenskarna. Det var August Sohlman, som 1852 publicerade en längre uppsats "Svenskar i Estland, Liffland och i det inre af Ryssland", som hade till bilaga en karta i färgtryck över de estlandssvenska områdena. I ett senare häfte av samma tidskrift offentliggör han en "Uppmaning" till insamling av böcker, med vilka skulle grundas ett estlandssvenskt bibliotek i Hapsal. Såväl i uppsatsen som i "Uppmaningen" omnämnes emellertid en person, som kom att spela den allra största roll i utforskningen av estlandssvenskarnas historia och kultur. Denne man var den kände baltisk-tyske skolmannen och historikern Carl Russwurm, först bosatt i Hapsal, sedan i Tallinn. Sohlman hade skrivit sin uppsats på

grund av upplysningar som han fått från Russwurm och som av Russwurm publicerades i den baltisk-tyska tidskriften "Inland" år 1852. Genom sina förbindelser med Sverige kom Russwurm även i kontakt med Artur Hazelius, troligen genom Sohlmans förmedling, och på så sätt var Carl Russwurm den man, som på Hazelius' initiativ igångsatte den första insamlingen av redskap, dräkter och andra föremål bland estlandssvenskarna och genom sin verksamhet lade grunden till de omfattande estlandssvenska samlingarna i Nordiska Museet.

Russwurm föddes i Tyskland, i Ratzeburg, 1812 som son till en rektor. Han studerade teologi i Bonn och Berlin och kom efter avlagd pastor-candidat-examen år 1835 till Estland, där han först fick plats som informator på en herrgård. 1841 blev han emellertid lärare i Hapsal, senare rektor därstädes och inspektör för skolorna i landskapet Wiek (Läänemaa). I Hapsal kom han i förbindelse med estlandssvenskar och började utforska deras historia och liv. Som resultat av sina grundliga forskningar utgav han 1855 i Tallinn på tyska sitt stora verk (2 band, över 700 sidor) "Eibofolke oder die Inselschweden an den Küsten Ehtlands und auf Runö". Konstnären H. Schlichting utförde litografiska bilagor till detta arbete och avbildade de estlandssvenska dräkterna. Russwurm blev senare, år 1868, pensionerad och flyttade sedan över till Tallinn, där han var sysselsatt som arkivarie. Han dog i Tallinn 1883.

Russwurms kontakt med Artur Hazelius varade under många år. Dessa män hade sinsemellan en ganska livlig brevväxling, särskilt under år 1873. Russwurms brev till Hazelius har bevarats för eftervärlden i Artur Hazelius' brevsamling i Nordiska Museets arkiv. I dessa brev kan vi få en överblick av Russwurms verksamhet i Estland, när han för Hazelius' och Nordiska Museets räkning bedrev insamlingsverksamhet bland estlandssvenskarna.

Deras brevväxling börjar 1872 och redan i december samma år har Hazelius skrivit till Russwurm om anskaffning av estlandssvenska föremål, företrädesvis folkdräkter och smycken. Även mannekängfrågan har varit på tal, och Hazelius har önskat få fotografier av estniska bonde typer. Russwurm svarar i februari nästa år och lovar sin hjälp samt meddelar, att han har skrivit till samtliga pastorer i de svenska församlingarna: Ormsö, Nuckö, Rågö och Runö. På tal om fotografier anmärker Russwurm, att även Schlichtings litografier är gjorda efter levande förebilder, och ansiktena på bilderna är nästan alla porträtter. För att kostnaderna strax i början ej må bli för stora, meddelar Russwurm, att

**GOD JUL och GOTT NYTT ÅR tillönskas alla
Kustbons läsare och S. O. V:s medlemmar**

han först skall försöka anskaffa den mest karaktäristiska dräkten och en fullständig brudutstyrel. Den sistnämnda kostar enligt hans uppgift 20—25 rubel i varje socken.

I nästa brev meddelar Russwurm, att han har skickat 40 rubel till Ormsö, där man på grund av att det ej fanns några lämpliga gamla dräkter genast började tillverka en ny bruddräkt för Hazelius' räkning. I maj samma år rapporterar Russwurm, att tillverkningen av estlandssvenska dräkter nu pågår i tre socknar och möjligen även på Runö, dit han på grund av isförhållandena ej kunnat skicka något meddelande före april. Eftersom Russwurm ej själv kan utlägga mera pengar än 40 rubel, som han skickat till Ormsö, ber han nu Hazelius om 150—200 rubel för att täcka alla kostnader. Pengarna skall skickas till konsul Carl Gahlnbäck i Tallinn, vilkens rederibolag senare även ombesörjer all transport av föremålen till Sverige.

I juli samma år kan Russwurm meddela, att han själv har varit på resor i Hapsal och på Ösel. Han har skickat ett nytt meddelande till Runö. I Nuckö, där pastor Girgensohn ombesörjde tillverkningen av dräkten, hade arbetet ännu ej avslutats. Ej heller från Reigi på Dagö hade Russwurm fått någonting, men enligt ett meddelande av hans bekante J. Husum i Kärddla skulle arbetet där snart vara avslutat. Däremot hade Russwurm genom pastor Asmuhs i Kors (Risti) förmedling fått en bruddräkt från Rågö samt en brud- och barndräkt genom klockare J. Nordströms förmedling från Ormsö. Russwurm bifogar även en närmare redovisning gällande användningen av de 200 rubel, som han hade fått av Hazelius. Pastor Asmuhs hade fått 35 rubel, pastor Girgensohn 40 rubel, till Reigi på Dagö hade han som handpenning skickat 25 rubel, till Ormsö 50 rubel och för Runö hade han reserverat ävenledes 50 rubel. Redan dagen efter denna redovisning anländer från Dagö den beställda bruddräkten. Ett brev från J. Husum medföljer, av vilket framgår, att bruddräkten är ifrån Hohenholm (Körgessaare). I augusti 1873 går sålunda den första försändelsen till Stockholm.

Av Russwurms nästa brev framgår, att han ånyo varit på Ormsö och bland annat fått en "talharpa", "en musikalisk instrument vilken syns vara egendomlig för Wormsö". Han har även fått ett par "klompar", som användes till att gå på is. Från pastor Adolf Fredrich Dreiher på Runö har han dock ej fått något livstecken. Den svenske pastorn i Tallinn, Moelli, tänkte under följande sommar resa till ön och hade lovat att därvid anskaffa alla erforderliga föremål för Russwurms räkning. Av denna resa blev dock

intet och Russwurm kunde inte skaffa någonting från denna ö.

Under nästa år, 1874, har brevväxlingen varit ganska liten, eftersom Russwurm då var på en resa i Tyskland och under hemresan även passerade Stockholm, där han träffade Hazelius och besökte Nordiska Museet. Under nästa år 1875, börjar Russwurms insamling på nytt. Han har försökt att få några föremål från Nargö (Naisaar) i Tallinns närhet. Han siktar först och främst på runstavar men utan resultat. Han har på nytt skickat ut brev till alla pastorer i de svenska församlingarna. Han skaffar bl. a. några spetsar från Rågö och även en säckpipa från Stora Rågö. Två paket med olika föremål skickas genom Gahlnbäcks rederi under detta år till Stockholm.

Runstavarna är därefter ett stort problem för Russwurm. Eftersom han inte lyckats komma över några, meddelar han, att 2 exemplar bevaras i museet i Tallinn. Och han frågar: "Skall jag kanske låta göra efterbildningar av dessa?" I två följande brev talar han ånyo om dessa efterbildningar. Först har han givit en snickare i uppdrag att utföra dessa, men denne har icke kunnat avsluta det påbörjade arbetet. Då har Russwurm själv försökt att fortsätta, men ej heller detta gick. Helt utan runkalendrar blev Nordiska Museet dock icke. Bland Russwurms korrespondens i Nordiska Museets arkiv ligger nämligen en pappbit, som har varit med i Russwurms femte och sista försändelse till museet år 1877, vilken bl. a. innehöll två runkalendrar från Nuckö.

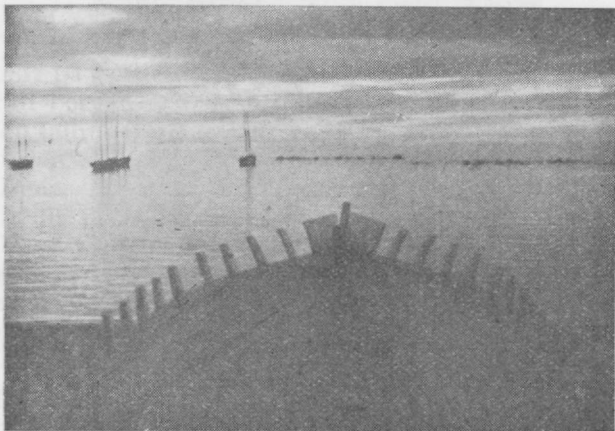
För sina förtjänster valdes Russwurm 1874 till korresponderande medlem av Kungl. Vitterhets, Historie och Antikvitets Akademien samt 1880 till hedersledamot i Samfundet för Nordiska Museets främjande. I samband med att hans "Eibofolke" utkom 1855 hade han redan en gång tidigare besökt Sverige och därvid även fått audiens hos kronprinsen, senare (1872) kung Oskar II. Hans verksamhet som vetenskapsman bland estlandssvenskarna dokumenteras bäst av hans stora monografi "Eibofolke", vilken även för närvarande är en av de främsta källorna och vilken för sin tid var en imponerande prestation. Hans verksamhet som praktisk museiman och insamlare framträder bäst i dessa hans brev till Artur Hazelius och även denna verksamhet har varit av utomordentlig betydelse för de estlandssvenska samlingarnas tillkomst. På så sätt är Russwurm en av de första som man har att tacka för att estlandssvenskarna blev så väl kända i Sverige, och att man härifrån sedan ågnade stor uppmärksamhet åt den lilla folkspillran på Estlands västkust och öar.

PROLOG

vid Svenska Odlingens Vänners 40-årsjubileum
Tollare den 28 augusti 1949

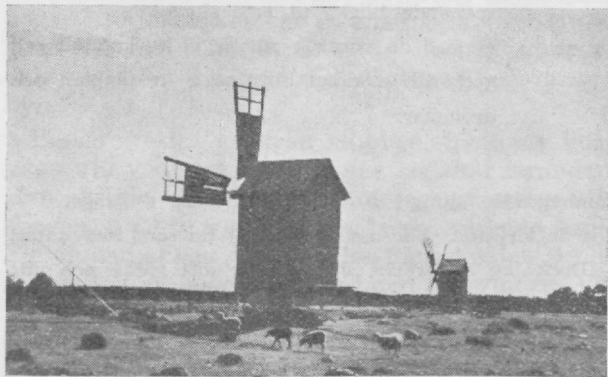
Motto: E esta hossa-lagge
tär är än lilhan gård.
Tär nett ja bantiens plagge,
tär gick min far å ård.

Mats Ekman.

Såsom en hägring östanhavs stiger ur diset
landet i minnenas värld, du sist såg sjunka i fjärran.
Detta var hemmet. Från Nargö i öster till Runö i söder
det fanns där på kuster och öar.
Körsången likt jag önskade namnen på orter där hem-
ifrån brusade fram i ditt minne.

Vippal och Korkis var med, och Dagö visst också bör
nämnas,
gammalsvensk tunga i tider som svunnit även därute
har ljudit.
Reval och Hapsal du minns. Pilgrimen lik du vandrat
där än i det sista och spejat bland minnen
du vördat.
Namnen jag nämnt de höra till bygder du älskat och
tjänat och vårdat.

Vilka voro de orter? du frågar, och så du vill höra dem
nämnas vid tillfälle sådant som detta.
Också i Sverige förblev du en tid ju en son, en dotter
av bygd som dig fostrat.
Nuckö det var och Rikull och Ormsö, Nargö det var och
Rågö, stora och lilla.
Längst bort låg Runö, och Odensholm skymtade du rätt
ofta i fjärran.

Intet av detta du ser, blott minnena skymta ur fjärran
för tanken.
Hur är det manne därhemma? du undrar och frågar med
trånad i blicken.
Mänskligt det är ju att spörja. Jag älskar din ständiga
fråga,
älskar din kärlek till hemmet. Sådant är heligt och stort
och kan ej spårlöst försvinna.

Sommar det är. Lindarna redan ha slutat att blomma därhemma.

Rågen är mejad, och skällorna pingla och ljuda väl åter från beten och hagar.

Kanske du tycker dig känna helt plötsligt, hur doften av mognande råg och rök ifrån ria dig tränger till mötes.

Sällsamt att känna, hur sådant nu minner om sysslor därhemma.

Ensam och värnlös blev stammen. Minnet av Sverige gled undan allt längre och längre.

Visst skulle den dö och försvinna, den trotsiga stammen från Sverige. —

Gick den ej under? du frågar. Tystnade svenskan då icke i hårdnande tider?

Nej då, den gick icke under. Den skulle leva. Dess ord skulle klinga och präntas i böcker.

Namnet på viken du minns. Du tycker kanske dig höra, hur vågorna klucka helt sakta mot stranden. Själva du ju rott på dess vatten och trampat ditt fotspår i sanden.

Stenen vid stranden finns kvar. Här dig lyste att stå och spanande blicka ut emot havet.

Jag nu ej vet, vad du väntade på. Segel ha kommit och gått, och ständigt du tjusats av längtan och drömmar.

Hembygd jag sjungit. — Detta är intet, du säger. Allt är förflutet. För oss ej åter till tid som försvunnit! — Dock jag än dröjer. Jag känner ditt språk och ditt sinne.

Hembygd du älskat, och detta har hedrat ditt minne.

Frihet du älskat, och detta gav eko hos kungar! brev uppå brev de skrevo till skydd för folket i Aibo. Karlarnas tid blev själv en saga, men tiderna ut dock de skrifter i Aibo ej skulle förgätas.

Orden om frihet och rätt och om frälse gav eko i själen: i tider av nöd och förtryck de manat till livsmod och svenskhet.

Nu är du åter i Sverige. Vi hälsa det Sverige, som modigt oss bärgat!

Vi hälsa det Aibo, som lärde oss drömma!

Vi hälsa de hänsovne tappre, som kämpat för verket i hopplösa tider!

Du flyttat hemifrån hem. Och dock kan det hända,

att du i ensamma stunder smyger dig undan till fornminnesgårdar,

dröjer i andakt vid längornas resning, mäter dess längd och gläds över timmer och korsvirkesknutar.

Du handen för varligt på handtag till ridörr och logdörr. — Och dock — du är åter i Sverige.

Är uppgiften fylld nu för Aibo? du frågar. — Det andliga Aibo har rätt till att leva!

Dess tid är ej gången. Ännu i Sverige skall Aibo leva och verka och säga till Sverige,

att Aibo visst icke gick under. En tusenårig gren utav Sverige

gick icke under i stormen — Sverige till heder.

Alexander Samberg.

GOTTFRID FALK

Skott i gryningen

Gamle Benas-Fredrik reste sig med några ljudliga gäspningar upp i sängen, satte sig på sängkanten och trevade med långsamma, trötta rörelser i mörkret efter pipan och tändsticksasken, som han brukade ha på stolen bredvid sängen. Han tände pipan, gick fram till spisen och fumlade efter strumporna, som han hade på tork där, drog dem på sig och satte sig framför elden, som hans hustru redan hunnit tända i spisen.

Hustrun Kate stekte lite fläsk, plockade fram bröd, smör, en bit sik, som fanns kvar från kvällen förut, och några bitar pannkaka samt ställde allt på bordet. Benas hasade sig i tofflorna fram till bordet, och hans hustru lade upp fläsket på en tallrik framför honom. "Skönt att det är lördag i dag, så kan man få vila ut i morron", menade Benas. "Det börjar kännas i ryggen, att man har hållit på med veden hela veckan." — "Det är Pass' tur att elda bastun i dag, så i kväll får du nog ryggen uppmjukad. Pass brukar ju inte vara snål med veden", svarade Kate. Medan Benas åt, gick Kate ut efter friskt öl, för det som fanns i kruset hade stått sedan kvällen innan. "Såg du efter, hur vädret var?" frågade han, när hon kom tillbaka med kruset. "Det kanske lönar sig att ta bössan med, för jag har veden aldeles vid stranden, i skogsbrynet." — "Det är lugnt och stjärnklart, bara några molntappar i öster", svarade Kate, tog mjölkspannen vid spisen och gick ut i farstun. Benas fick sig några klunkar ur kruset, drog på skorna borta vid dörren och gick ut även han. Han ställde sig vid knuten och betraktade vindflöjeln, som gnisslade sakta, då det kom någon liten vindpust.

Vindstilla. Stjärnor. Små moln i den svaga gryningsstrimman. Då och då hördes ett litet prassel i löven på marken. Ibland rasslade det till helt svagt borta i lagården. Grymtningar och grova snarkningar trängde ut från svinstian. Djuren hade icke hunnit vakna ännu.

Hunden kom ljudlöst och ställde sig bredvid Benas, viftade några slag med svansen kring husbondens ben och lunkade tillbaka till sitt tillhåll i halmstacken bakom lagården.

Ett idealiskt väder för en säl att ligga uppkruken på östra stranden av ön, västlig vind och nästan vindstilla. Benas hade bråttom, det gällde att hinna tidigt till stranden. Veden hade han ju i skogen norr om Överkirke, så han kunde ta yxan med och sätta i gång med huggningen, sedan han varit nere vid stranden. Han gick tillbaka in i stugan, fick på sig ytterkläderna och stoppade några smörgåsar i fickan. Han tog ned bössan, och i farstun tog han yxan och sjöstövlarna, vilka han skulle behöva, om det fanns någon säl.

Kate hade stått i farstun och väntat på honom. När han kom ut, tog hon mjölkspannen i ena handen och lyktan i den andra, och så gick de tillsammans mot lagården. Då de öppnade la-

gårdsdörren och ljuset från lyktan föll in i fårkätten, hälsades de av en hel kör av bräkanden. Korna ryckte och slet i sina tjuder. De väntade otåligt på morgonmjölkningen. Medan Kate gick till sitt värv, krafsade Benas vid höskullen med hackan ihop så mycket hö han ansåg skulle gå åt under dagen, bar in några fång i fårkätten och begav sig sedan i väg.

Det var ganska mörkt ännu. Endast en svag ljusning syntes i öster. Då han kom ut på bygatan, plaskade det till då och då, när han råkade trampa i någon vattenpuss, som dröjt sig kvar sedan gårdagens regn. I hjulspåren i den lösa marken steg vattnet ibland upp över skorna, men Benas höll sig vid sidan om vägbanan och så klarade han sig bättre. Inne i skogen skulle det bli torrare.

De små molntapparna i öster färgades allt ljusare. Bara han nu kom fram i tid, så att ingen hann före honom!

Allt var tyst och stilla, då han kom in i skogen. Ingen fågel hade vaknat, fast dagen syntes i öster. Benas stannade ett slag och lyssnade till det svaga suset från tallarna. Det verkade, som om det hade blivit ännu lugnare än det varit då han gick hemifrån. Endast en tyst susning då och då i tallkronorna, några små prasslande ljud och ett avlägset hundskall från byn hördes. Han fortsatte nu i jämnare takt, för här var det så torrt att han icke behövde se upp för vattenpölar. När han kom fram till vedtraven, ställde han ifrån sig yxan, tog fram pipan och satte sig på en stubbe. Såna här vackra morgnar kunde han sitta långa stunder och lyssna till pip och prassel inifrån skogen. Det var inte som på våren, att skogen sjöd av liv och fågelkvitter, det verkade snarare som om den beredde sig för sin vintersömn. Allt var så lugnt och fridfullt. Det fanns något rogvande i dessa svaga susningar avbrutna av prasslanden från de tätaste snåren. Hade det ej varit vindstilla, skulle han ha hört bruset från vågorna nere vid stranden. Nu hade det varit lugnt flera dagar i följd, så det var ej ens några efterdynningar. När det blåste frisk ostlig vind, kunde man däremot höra bruset från vågorna ända upp i byn.

Benas reste sig från stubben, lämnade kvar yxan vid vedtraven och begav sig utåt stranden. Han följde inte stigen utan tog en sväng inåt skogen, för han visste, var sälarna brukade ligga. Följde han stigen, var det risk för att sälen skulle få vittring på honom nu med den här vinden. Väl hunnen till skogsbrynet fortsatte han sakta och försiktigt. När vinden låg på från väster, gällde det att inte trampa på några torra kvistar eller annat som kunde ge ljud ifrån sig. Låg det någon säl på stenarna, som med det här vattenståndet borde vara lagom över vattenytan, var den säkert inom skotthåll från de två stora stenarna ett tiotal steg ut från stranden. En gång hade han ju bommat på en från de där stenarna, men till och med den bästa skytt kan missa någon gång . . . Han borde dock kunna träffa, för avståndet var inte mer än fyrtyo eller femtyo steg.

En liten tavla

Runö är ett litet land — en ö — långt ute i Rigaviken.

Det var oro i världen och svåra tider. Det var krig.

Huru det nu var, så for en diakonissa ifrån Sverige dit ut till Runö.

Nu var det år 1943, och det var sommar. Kriget fortsatte med ökad styrka.

Så reste då omsider diakonissan ifrån Runö tillbaka till Sverige. Därvid hände, att en packlåda som hade tillhört diakonissan, hamnade hos läraren där på Runö. Det var en lång och rymlig låda med lock och gångjärn och lås och allt. Diakonissan hade i denna låda en del saker, när hon reste ifrån Sverige till Runö. Men även läraren flyttade över till Sverige, och då kom packlådan med. Tillsammans med sin familj, sin hustru och två ljuslockiga barn, bosatte sig läraren någonstans i Roslagen. Barnen hade en stark lekluke, och de tyckte om sagor, som handlade om prinsar, prinsessor och underbara upplevelser.

Det blev sommar 1949, och nu skulle den tomma packlådan fram ur vedboden. Den drogs ut på skolgården. När det regnade kunde det hända, att den drogs in i lekstugan eller i vedboden. Väl femtio gånger eller mer hade den fått vandra fram och åter mellan lekstugan och skolgården, skolgården och lekstugan, och väl femtio gånger mer hade den fått vara något, föreställa något i lekens underbara värld.

Vad lekte då dessa två lintottbarn och vilka lekkamrater hade de? Lådan fick föreställa bil,

båt och mycket annat. Den användes av pojken till arbets- och verktygsbord och av flickan till soffa. När det blåste satt pojken i lådan och lekte däri med sina biljetter. Pappa blev ombedd att säga hjul till lådan, då skulle den föreställa en "riktig" buss. Men ack den pappa! — han gör ju ingenting. Ibland fick lådan ligga ute, när det regnade. Barnen satt då på filter i lådan med locket över. De satt där och beundrade regndropparnas fall. Barnen fortsatte att leka från dag till dag. De lekte barndop, vigsel och begravning. De levde med i livets stora frågor. Och de höll tal och lekte skola. Den stora packlådan var därvid alltjämt den centrala möbeln. Någonstans i leken var den alltid med som någonting oumbärligt. Ofta var sommargästernas barn ifrån morgon till kväll med i leken. Det lektes ömsom i lekstugan och ömsom ute på gården. Det vattnades och planterades, det "kokades" och serverades, det möblerades och städades, det jagades och gungades. Under de solvarma dagarna badade barnen i den närbelägna sjön. De upptecknade numren på de passerande bilarna. De åkte i en liten skrinda på skolgården.

Nu har läraren tyckt att det hela har varit så vackert. Han har velat säga diakonissan, att "världen är av drömmar full."

*

En syster for till Runö. En lärare kom till Roslagen. En packlåda, som blev "mycket". "Se världen är av drömmar full." Även en skolgård kan vara av drömmar full.

Alexander Samberg.

Försiktigt smög han sig bakom några granar, som stod i backslutningen alldeles i skogsbrynet. Sjön låg spegelblank. Molnen i öster började lysa gulröda. Små svaga dyningar kommo in mot stranden, där de försvunno med ett prassel i gruset. En konstnärligt anlagd människa skulle säkert ha satt sig och beundrat soluppgången, men Benas stod bara några ögonblick och betraktade reflexerna i vattnet. Sedan smög han sig försiktigt ännu längre ut ur skogsbrynet, spanande åt det håll, där stenarna låg. Plötsligt stelnade han till och drog sig sakta baklänges. På stenen närmast utanför de stenar man måste skjuta ifrån låg något som otvivelaktigt var en säl. Visst hade det hänt, att pojkar lagt ut träkubbar på lämpliga stenar för att i mörkret lura sådana här skyttar som Benas, men den här gången såg han tydligt, att det rörde sig därute. Han kröp tillbaka till skogsbrynet och drog där i skydd av några rishögar på sig sjöstövlarna. Sedan hasade han sig bakom några alar, som växte i slutningen, nedför backen, och så småningom fick han sälen skymd bakom stenarna nedanför slutningen. Med det vattenstånd som rådde kunde han nästan torrskodd ta sig ut till skjutstället. Nere vid strandbrädden kunde han krypa ljudlöst på den fuktiga sanden. Endast ett svagt knastrande hördes under knäna. Väl nere vid vattnet reste han

sig sakta, och med små plaskande ljud närmade han sig stenarna, från vilka han skulle skjuta. Han snubblade några gånger, men tack vare att han gick så försiktigt klarade han sig fram utan att ha fallit eller åstadkommit något större plaskande, som kunde ha skrämt sälen. Ute vid stenarna fick han dra upp stövlarna så långt det gick, för här hade strömmen grävt djupa hål i sandbotten. Nu står han stilla några ögonblick, innan han osäkrar bössan och sakta smyger den upp på stenen. Långsamt reser han sig, skjuter bössan en aning längre upp, medan han hela tiden iakttar sälen, som nu börjat röra på sig. Benas tar stadigt sikte, och då han trycker av, försvinner sälen i vattnet.

En flock måsar flög flaxande och skrikande upp, några andra sjöfåglar, som tillbringat natten inne bland stenarna, begav sig utåt havet, störda av Benas, som nu flåsande sprang bort till Bolders roddbåt, vilken låg uppdragen på stranden en bit längre bort. Han fattade tag i båten med ena handen — i den andra höll han fortfarande bössan — drog den ned i vattnet och rodde bort till stenarna det fortaste han kunde. En liten fettfläck hade brett ut sig på vattnet bredvid stenen, där sälen legat. Benas rodde dit och prövade, om han kunde bottna med åran. Vattnet var inte djupare än till halva åran, och efter en stund

Brev från tropiska vatten

Santos är inte mycket att skriva om. Staden ligger på en halvö med en stor hamn på ena sidan och en fin badstrand på den andra samt en massa människor, som lever på sjöfolkets surt förvärvade pengar.

En liten händelse, som satte färg på tillvaron, är kanske värd att nämnas. Kocken, som varit i land och njutit av bananlikören, kom ombord på kvällskroken. Båten låg ute på redde, och när han skulle upp för fallrepstrappan, råkade han stiga åt fel håll och hamnade sålunda i vattnet. De andra retade honom med att han inte kunde simma, och för att visa, att han var man för sin hatt, hoppade kocken i en gång till, något som kunde ha slutat illa, då strömmen ibland kan vara ganska strid.

På söndagsmorgonen tog jag en buss till São Paulo, en industristad, som ligger en bit upp i bergen. Den har 2—3 miljoner invånare (jag är inte riktigt säker på siffran).

Färden dit är en upplevelse, och överraskningarna börjar, när man stiger in i bussen, vilken är av senaste amerikanska konstruktion. Bekvämt tillbakalutad mot det ställbara ryggstödet kan man se landskapet susa förbi. En bit går genom sumpigt lågland med bananodlingar hela vägen. Samma gröna färg så långt ögat når.

Men sedan börjar stigningen uppför kustbergen. Vägen slingrar sig som ett dåligt samvete uppför sluttningarna. Jag tror, att det är ett prov på engelsk vägbyggnadskonst, denna hypermoderna farled genom ödemarken. Berg på ena sidan och avgrunden på den andra. Ibland saknas någon som helst barriär, som skulle kunna hindra en bil från att sladda nedför branten, och råkar man ha svaga nerver, så kittlar det ganska obehagligt i maggropen, när man ser floden ringla sig långt nedanför med tiotusentonnarna som små vattenspindlar på dess blanka yta. Här och var går vägen genom en tunnel, och på andra ställen har man varit tvungen att schakta bort en del av berget för att ge vägen en liten avsats att få fotfäste på. Marken är här inte svart eller grå eller brun utan röd som tegel, och på många ställen har bergssluttningarna murats med sten för att hindra regnvattnet från att spola bort vägen.

Men vackert är det. Blånande berg så långt ögat når, och så Santos långt därnere i dalen. Här och var blommor en mimosa och lyser då som en solglimt i den annars enformigt gröna djungelvegetationen.

Så lättar trycket, och man är uppe på platån. En nära 100 kilometers raksträcka med vägbana

hade han fått upp sälen, som låg död på botten bredvid stenen. Han rodde i land, drog upp båten, bröt några granruskor, som han kastade över sälen, och begav sig sedan hemåt för att hämta en kärra och dra hem bytet.

av betong ger chaufförerna rika möjligheter att njuta av fartens tjusning, och en och en halv timme efter avfärden är man framme i São Paulo.

Det första man ser är Svenska Kullagerfabrikens filial tvärs över gatan.

Även São Paulo är en stad, som man har svårt att bilda sig en uppfattning om. Det gamla och det nya trängs om utrymmet. Det nya är inte riktigt färdigt, och det gamla är förfallet. Man får en känsla av att staden ännu befinner sig i pubertetsåldern.

Innan jag glömmet det, måste jag tala om, att denna miljonstad bara har ett enda postkontor, och ingenstans i Brasilien har jag ännu sett en brevlåda. Inte att undra på att postgången i det landet är så dålig då. Tänk på alla dem, som bor i utkanterna och som skall resa in till centrum för att posta ett brev. Men en stor del av Brasiliens befolkning är varken läs- eller skrivkunnig, så för dem är ingen större skada skedd.

Som gäst hos kanadensiske konsuln fick jag följa med till en ormfarm, där serum framställes. Platsen i sig själv var just inte mycket att se, men vad som var intressant, var demonstrationen, hur ormgift tages. Med diplomatisk prioritet blev vi anvisade en plats i skuggan och fick sedan bekanta oss med de olika ormarterna.

Karlen, som hade hand om det hela, hade läderstövlar, som räckte till knäna, men var i övrigt tunt klädd och barhänt. Hans enda vapen var en käpp med en järnkrok i ena änden, och med den plockade han bland ormarna lite hur som helst. Det var kusligt att se karlen kliva där bland hundratals skallerormar, som högg vilt efter benen på honom. Hemligheten med det hela var, att skallerormen inte kan hugga högre än en tredjedel av sin kropps längd, och det måste då vara en riktig baddare, om han skall nå över knäna på en karl. Dessa baddare fanns där också men blev behandlade med en viss respekt. Mannen hade blivit biten av en en gång och hade då svävat mellan liv och död i tio dygn.

Han tog upp en stor rackare till orm och kom fram till vår lilla hop — som verkligen förfärades. Ormens tänder var inte grövre än kraftiga synålar men dock respektingivande. För att riktigt ge mig tillfälle att höra, hur en skallerorms skallra låter, tog ormskötaren sig friheten att peta mig i örat med ormens stjärt, något som jag med bultande hjärta lät ske endast för de många beundrande señoritornas skull. Deras mörka ögon gjorde även, att jag visade mig på den styva linan genom att helt vänskapligt stryka reptilen över ryggen. Precis som om sådant serverades morgon, middag och kväll hemma i Svedala.

När jag sedan hörde, att ett gram ormgift kostar cirka 200 kronor, funderade jag skarpt på att ta en orm med mig hem och sålunda för all framtid trygga min ekonomi. Men samtidigt kom jag på tanken att framtiden kanske inte blev så värst lång med en skallerorm som sängkamrat, så de fick vara i fred för mig i ormfarmen Butantau.

I en annan inhägnad, där det icke fanns giftiga ormar, såg jag även flera paddor. Jag trodde, att de var lekkamrater på något sätt, men så gjorde en orm ett blixtnabbt hugg, och svalde grodan inom några minuter. Ormen var kanske stor som en riktigt stor snok, och grodan var som de där stora hemska paddorna, man kan se i trädgårdarna hemma ibland. Men ner åkte den, och det enda som syntes, var en stor bula på ormens mage. Fast det räckte ju inte med detta, utan grodan fick snart sällskap med en annan, som var en halv gång till så stor. Och ormen var inte grövre än en vedhuggartumme. Av in-

tresse var, att ormen skulle ha grodorna på rygg innan han började svälja dem.

Sedan kom ormskötaren helt förtroligt lekan- de med en "baby"-anakonda på modiga tre me- ter och en lika stor boa constrictor i andra näven.

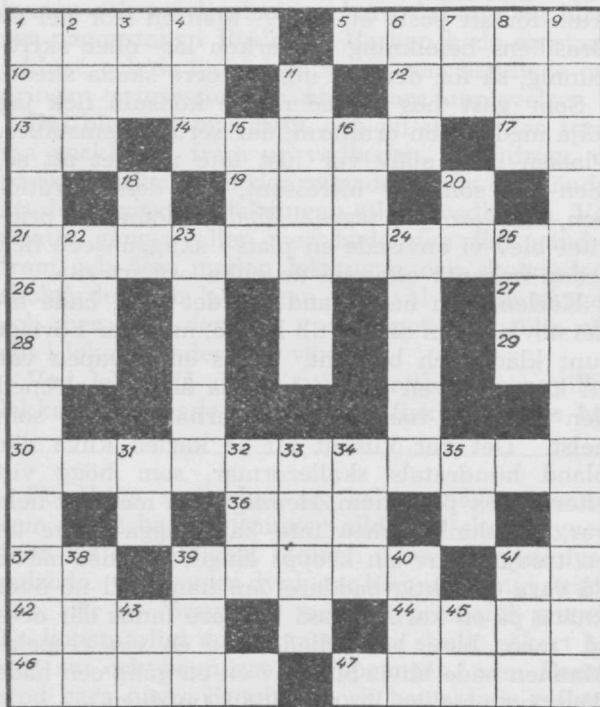
Ibland kan man inte vara nog tacksam för att få vara sjöman. Man slipper ju åtminstone att ha med ormar att göra. — Utom möjligtvis tullsnoke.

Och nu får jag göra som ormen när den svalt två grodor — vila mig ett slag.

Santos den 24 mars 1949.

Erik Schmidt.

Korsord nr 5

Vågrätt

1. Åstadkommer estetiska intryck
5. Änglaväsen med sex vingar.
10. Mäkta.
12. Utanför Baltischport.
13. Vill man ha efter julbrådskan.
14. Kan katten.
17. Ytmått.
19. Dit far man för att åka skidor.
21. Tänder man på julaftonen.
26. Taga.
27. Lev Tolstoj.
28. "Om inte — hade varit i vägen, hade gumman skjutit björn".
29. Ställe i skydd för vinden.
30. På julkortet.
36. Däri bryggdes julölet.

37. På bäckarna vid juletid.
39. Hör man i julottan.
41. Du och jag.
42. Räkning över kontantköpta julklappar.
44. Gemen.
46. Blev den av jultomten som ej fick julklapp.
47. Har jultomten.

Lodrätt.

1. Tillhör julförberedelserna.
2. Ängslan.
3. Varuhus i Stockholm.
4. Tingest.
6. Tidevarv.
7. Är skinkan innan den kommit i ugnen.
8. Bestraffning.
9. Man kan göra sig en sådan om forna tiders julfirande.
11. Brukar det vara i hushållet före jul.
15. Av den grisdelen får man god skinka.
16. Är den som kommer till julottan mitt under predikan.
18. Skratta.
20. Säger man när det gör ont.
22. Spak.
23. Kraftsportsman.
24. Varken för mycket eller för litet.
25. Gör pälsen varm.
31. Sugga.
32. På foten.
33. Korvskinn.
34. "— vare Gud i höjden".
35. Flod i Italien.
38. På himlavalvet.
39. För hårets vård.
40. Framför tåget.
41. Spänstig.
43. När snön smälter.
45. I stallet.

Korsordet kan insändas i urklipp eller avskrift i kuvert märkt "Korsord 5" och skall vara "Kustbons" redaktion till handa senast tre veckor efter numrets distribution. De två först öppnade rätta lösningarna honoreras.

Lösning till korsord nr 4.

L	J	U	G	A		A	N	S	L	A
		K	U	S	T	B	O	N		
	S	A	L	T		O	S	E	D	
R	O	S		E		R		D	O	P
A	L		G	R	Y	T	A		L	O
D	O	R	A		T		S	I	K	T
I			R	U	T	I	G			A
K	O	R	V		R		A	N	E	T
A	R		A	L	A	R	M		D	I
L	E	D		O		U		H	E	S
	N	Y	T	T		B	Y	A	R	
		K	O	T		L	E	T	T	
S	V	A	R	A		L	A	T	I	N

Förste pristagare till korsord nr 4 blev herr Voldemar Blomberg, Elvsunda, Rotebro. Andra priset tillföll fru Maja Engberg, Sareksvägen 14, Bromma. De båda vinnarna ha att emotse var sitt bokpris.

FAMILJENYTT

FÖRLOVADE

ARNOLD BRUNBERG
ASTA JOHANSSON

Tureberg Stockholm
Stockholm den 20 november 1949

FÖDDA:

Stig Åke född den 14 november 1948 i Göteborg, son till Ulla Britt Tegelberg född Bergérus och Sigmar Henrik Tegelberg.

Christina Margareta född den 1 maj 1949 i Stockholm, dotter till Signe Margareta Beckman f. Karlsson och Erling Beckman.

Per Johannes född den 22 juni 1949 i Stockholm, son till Alfhild Pihlman född Jansson och Johan Pihlman.

Ulla-Britt Marianne född den 28 juli 1949 i Lönemålen, dotter till Elfrida Roosman född Ekenäs och Heinrich Roosman.

Mart Lennart född den 12 augusti 1949 i Stockholm, son till Rita Liisa Georgin-Lindeberg-Lindvet och dr Gleb Lindeberg-Lindvet.

Solveig Linda Maj född den 19 oktober 1949 i Katthammarsvik, dotter till Aino Seffers född Tilling och Albert Seffers.

Inga Mariann född den 25 oktober 1949, dotter till Berit Bogberg född Lund och Johannes Bogberg (Lidingö).

Kristina Maria född den 7 november 1949 i Stockholm, dotter till Ellen Hildegard Olsson f. Tugedam och Sven Erik Olsson.

Anna Christina född den 7 november 1949 på Södersjukhuset i Stockholm, dotter till Regina Klesty född Rodi och E. Klesty.

FÖRLOVNING:

På Tynninge i juni 1949 mellan Hjalmar Ahlström och Adele Bergström, båda från Ormsö.

I Stockholm den 13 augusti 1949 mellan rikssv. folkskolläraren Jonnie Lundin och Kristina Rut Österman från Runö.

I Stockholm den 19 november 1949 mellan Robert Westerblom från Nuckö och Agneta Peedu född Andersin från Ormsö.

LYSNING:

I Stockholm den 9 oktober 1949 mellan rikssv. Birger Jacobson och Elvine Appelblom från Ormsö.

I Stockholm den 20 november 1949 mellan Ivar Holm från Ormsö och Ingrid Irene Heyman från Rikull.

I Stockholm den 27 november mellan Algot Axel Beckman och rikssv. Gunnel Ingeborg Karlsson.

VIGSEL:

I Göteborg den 10 november 1948 mellan Sigmar Henrik Tegelberg och Ulla Britt Bergérus. Vigseln förrättades av komminister Arne Lindholm.

På Gotland den 4 juni 1949 mellan rikssv. Hans Lindkvist och Elvine Ingeborg Söderkvist från Ormsö.

I Säter den 17 juli 1949 mellan dr Gleb Lindeberg-Lindvet och Rita Liisa Georgin.

I Stockholm den 7 oktober 1949 mellan rikssvensken Claes Peter Löfman och Stella Stein f. Orntlich.

I Stockholm den 3 december 1949 mellan faktorn vid Stockholms-Tidningen Tor Axel Löfstedt och Ingrid Sara Teder född Nyman från Reval.

I Kumla, mellan rikssv. Sven Axel Fogelqvist och Armilde Laning från Nuckö.

DÖDA:

Agneta Alström f. Laderman f. den 14 juli 1876 på Ormsö, avled den 22 oktober 1949 i Borås.

Jonas Bedman f. den 29 december 1855 på Nuckö, avled den 22 sept. 1949 i Falköping.

Mats Bedman f. den 10 december 1865 på Nuckö, avled den 23 augusti 1949 i Aspeboda.

Katarina Byman f. Lindström f. den 25 juni 1882 på Ormsö, avled den 13 oktober 1949 i Visnum.

Maria Enkel f. den 3 augusti 1867 på Ormsö, avled den 27 juni 1949 i Vaxholm.

Agneta Grundsten f. den 5 maj 1895 på Ormsö, avled den 13 oktober 1949 i Kungsängen.

Adolf Korvet f. den 4 juli 1890, avled den 24 augusti 1949 å Äsö sjukhus.

Johan Nyman f. den 9 augusti 1871 på Ormsö, avled den 20 oktober 1949 på Lidingö.

Liisa Oiling f. den 20 januari 1868 i Vippal, avled den 2 september 1949 i Norrtälje.

Lars Slet f. den 15 april 1885 på Ormsö, avled den 20 sept. 1949 i Döderhult.

Johan Strandsten f. den 30 december 1874 i Rikull, avled den 23 nov. 1949 i Elofsrud.

Emiljan Vasiljev f. den 10 januari 1891 i Hapsal, avled den 30 aug. 1949 i Nysunda.

Kristof Westerbusch f. den 4 juli 1876 i Rikull, avled den 26 sept. 1949 i Lindesberg.

Julia Vähk f. Stavas f. den 10 augusti 1867 på Odinsholm, avled den 20 augusti 1949 i Stockholm.

Herman Österman född den 10 juli 1896 i Rikull, avled den 21 sept. 1949 i Märsta.

R Ä T T E L S E

I förra numret av Kustbon står i artikeln *Tre minnen*: — sommaren 1909, bör vara: — — sommaren 1908.

Vår kära syster och moster

Agneta Alström

f. Laderman

född den 14 juli 1876 på Ormsö avled den 22 oktober 1949 på lasarettet i Borås djupt sörjd och saknad och i tacksamt minne bevarad

KATARINA och LARS PIHLMAN

Johan och Alfhild

Vad Du lidit ingen känner,
ty Du själv Din börda bar,
syntes glad bland Dina vänner,
fast Du kanske plågad var.

Vår kära mor och mormor

Katarina Byman

f. Lindström

född den 26 juni 1882 avled den 13 oktober 1949 på Visnums ålderdomshem. Sörjd och saknad av

Barn, Barnbarn

Syskon, släkt och vänner.

Lycklig Mor, som nu fått fara
Till en skön och bättre värld,
Där hon fri och nöjd får vara,
Ej av sjukdom mera tård.
Men ett tomrum det dock bliver
Efter älskad Mor så kär,
som ej fyllas kan i livet,
när hon från oss gången är.

Min älskade make
vår käre far

Johan Strandsten

född den 30 december 1874 i Rikull, avled den 23 november 1949 i Elofsrud efter ett tåligt buret lidande, i ljusaste minne bevarad av maka, barn och barnbarn.

MARIA STRANDSTEN

Till det härliga land ovan skyn
vi i tro skåda upp redan här.
Ty ett hem fast fördolt för vår syn
har vår Jesus berett åt oss där.
— Om en kort liten tid får vi mötas på
himmelens strand

Vår käre broder

Kristof Westerbusch

född i Rikull den 4 juli 1876 avled den 26 september 1949 i Lindesberg sörjd av

Broder, Svägerska, Syster och
Brorsbarn

Må hans ljusa och vackra minne alltid vara ibland oss. Han har gått att möta Jesus i det land, där ingen sorg eller sjukdom är.

Min älskade make

Herman Österman

född den 10 juli 1896 i Rikull avled den 21 september 1949 i Märsta djupt sörjd och saknad och i tacksamt minne bevarad.

LOVISA ÖSTERMAN

Syskon, släkt och vänner

Nu brustit har Ditt trogna, varma hjärta.
Din kära stämman tystnat har.
Du lämnat mig i sorg och smärta,
men ljusst och vackert står Ditt minne kvar.